

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีแนวชายแดนติดต่อกับประเทศข้างเคียง ได้แก่ สาธารณรัฐเมียนมาร์ และ สปป. ลาว แนวชายแดนที่ติดกับสาธารณรัฐเมียนมาร์บริเวณเมืองท่าขี้เหล็ก นับได้ว่าเป็นจุดผ่านแดนที่สำคัญยิ่งของอำเภอแม่สาย เพราะก่อให้เกิดการท่องเที่ยว การค้าชายแดน และการสื่อสารระหว่างประเทศ จึงมีศักยภาพด้านการค้า และการท่องเที่ยว สูงกว่าด้านการค้าชายแดนอื่น ๆ ของจังหวัดเชียงราย

จากศักยภาพด้านการค้าและการท่องเที่ยว ส่งผลให้อำเภอแม่สายมีกระแสการไหลเวียนทางการเงินที่สูงมาก มีสถาบันการเงินตั้งอยู่อย่างน้อย 9 แห่ง และมีการประเมินไว้ว่ามีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อซื้อ-ขายสินค้าสูงไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของเงินทุนหมุนเวียนทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การซื้อ-ขายพลอยและอัญมณีอื่น ๆ ในช่วงปี พ.ศ. 2536 – 2537 มีมูลค่าสูงถึงบางวันไม่น้อยกว่า 500 ล้านบาท นอกจากนี้ภาครัฐก็ผู้ประกอบการทั้งชาวไทยและเมียนมาร์ ส่วนใหญ่ได้นำเงินมาฝากไว้กับสถาบันการเงินของไทยเพราะเชื่อมั่นในศักยภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ดังนั้น จังหวัดเชียงรายได้เล็งเห็นความสำคัญของอำเภอแม่สาย จึงได้สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาทิเช่น การดำเนินการขยายถนนพโยธินออกเป็นสี่ช่องทาง จากตัวจังหวัดไปสู่อำเภอแม่สาย ปรับปรุงถนน เส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอำเภอแม่สาย ทำให้มีนักลงทุนเกี่ยวกับสถานบริการ อาคารร้านค้า ที่พักอาศัย เข้ามาลงทุนในอำเภอแม่สายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

ประกอบกับทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงราย ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงราย ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม การค้า การศึกษา ศูนย์กลางการท่องเที่ยว และศูนย์กลางด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ทำให้เกิดการแข่งขันทางการค้า การลงทุน ทั้งภายในอำเภอแม่สายและระหว่างอำเภอแม่สายกับเมืองท่าขี้เหล็กของเมียนมาร์ เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ผลักดันให้อำเภอแม่สายพัฒนาขยายตัวทางกายภาพในหลาย ๆ ด้านอย่างรีบเร่งเพื่อรองรับการขยายตัวและการก้าวไปสู่การพัฒนาบทบาทในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแห่งนี้

สุขภาพิบาลแม่สายเป็นชุมชนเมืองชายแดนที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว เปรียบเป็นประตูการค้าและการลงทุนของไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในหลาย ๆ ด้าน ประชากร

มีคุณสมบัติหลากหลาย ทั้งนักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ตลอดจนประชาชนทั่วไปทุกระดับ อีกทั้งสาขาภิบาลแม่สายยังเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ส่งผ่านได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วขาดแบบแผน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนแม่สายในแง่การขาดแคลนด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการจราจร ปัญหาการทำลายภูมิทัศน์ของชุมชน ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้อง มีการวางแผนป้องกันและหาแนวทางพัฒนาแก้ไขและควบคุมการพัฒนาให้เหมาะสมกับขีดความสามารถรองรับของชุมชน เพื่อให้แม่สายเป็นเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและแบบแผนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของสาขาภิบาลแม่สาย
- 2) ศึกษาปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองแม่สายอันเป็นเมืองชายแดนที่การค้าชายแดนและการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญ
- 3) ศึกษาบทบาทและศักยภาพของพื้นที่ทั้งทางด้านการค้าและการท่องเที่ยวของสาขาภิบาลแม่สาย
- 4) เสนอแนวทางการพัฒนาตลอดจนแนวทางแก้ไขเมืองแม่สาย เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่

1.3 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

เมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว หมายถึง เมืองที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนของประเทศแนวชายแดนติดต่อกับประเทศข้างเคียง มีด่านศุลกากรและช่องทางการคมนาคมเพื่อใช้ติดต่อทางการค้าและลำเลียงสินค้าผ่านแดน มีแหล่งท่องเที่ยวและสภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม น่าสนใจเหมาะแก่การพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยว

การค้าชายแดน หมายถึง การติดต่อซื้อขายสินค้าประเภทต่าง ๆ ตามแนวชายแดนบริเวณท่าขึ้นเหล็กและบริเวณอื่น ๆ ในเขตอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ทั้งในลักษณะการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศและการนำสินค้าเข้ามาในประเทศ

การขยายตัวของเมือง หมายถึง การพัฒนาเมืองให้เจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ตามแผนการพัฒนา เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันได้อย่างถูกสุขลักษณะ มีความสะดวกสบาย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม ประชากรในชุมชน

แนวทางการพัฒนาเมือง หมายถึง นโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่ใช้เป็นกรอบในการ

พัฒนายายเมืองเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของประชากรในพื้นที่

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่เข้ามาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการค้า การลงทุน และการบริการด้านต่าง ๆ ในบริเวณสุขาภิบาลแม่สาย

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวในสุขาภิบาลแม่สายและพื้นที่ต่อเนื่อง ในช่วงเวลาหนึ่ง เป็นบางครั้งบางคราว โดยมีไม่ที่พักอาศัยในสุขาภิบาลแม่สายเป็นการถาวร

อาคารที่อยู่อาศัย หมายถึง อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่บุคคลใช้เป็นที่อยู่อาศัยทั้งกลางวันและกลางคืนไม่ว่าจะเป็นการอยู่อาศัยถาวรหรือชั่วคราว

1.4 ขอบเขต ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงแนวทางพัฒนาเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว โดยวิเคราะห์หัวข้อด้านลักษณะทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาเมืองที่ไม่เหมาะสมของสุขาภิบาลแม่สายที่มีต่อการพัฒนาด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว ตลอดจนแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา รวมทั้งศึกษาบทบาทและแนวโน้มเกี่ยวกับการขยายตัวทั้งทางด้านการค้าและการท่องเที่ยวในอนาคตของสุขาภิบาลแม่สาย การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขต ขั้นตอน และวิธีการศึกษาดังต่อไปนี้

1.4.1 ขอบเขตการศึกษา

ในครั้งนี้ได้แบ่งการศึกษาเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับอำเภอ ศึกษาอำเภอแม่สาย และระดับชุมชนเมือง ศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 5.13 ตารางกิโลเมตร โดยมีประชากร ในปี พ.ศ. 2540 จำนวน 28,848 คน

1.4.2 ขั้นตอนและวิธีการศึกษา

ก. ข้อมูลที่ใช้ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลในการศึกษา 2 ด้าน คือ

1) ข้อมูลทุติยภูมิ

เป็นการศึกษาค้นคว้า เก็บบันทึกและรวบรวมแนวคิด เอกสารงานวิจัย สถิติ รายงานประจำปี และเอกสารรายงานทางราชการของอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ในด้านแผนและแนวทางพัฒนาสุขาภิบาลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

2) ข้อมูลปฐมภูมิ

เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวของสมาชิกสภาแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ข) ประชากรกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มเป้าหมายในการศึกษานี้ประกอบด้วยประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการที่มีบ้านเรือนที่พักอาศัยและสถานประกอบการอยู่ในบริเวณสมาชิกสภาแม่สาย และเจ้าหน้าที่ข้าราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสมาชิกสภาแม่สาย ในปี พ.ศ. 2540

ในการสุ่มตัวอย่างจากประชากรกลุ่มเป้าหมายข้างต้น ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสถูกคัดเลือก ได้กลุ่มตัวอย่างรวมจำนวน 250 ราย โดยจำแนกเป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 42 ราย ผู้ประกอบการ 167 ราย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 41 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.8, 66.8 และ 16.4 ของแบบสอบถาม ตามลำดับ

1.4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว โดยแบบสอบถามที่ใช้มีจำนวนคำถาม รวมทั้งสิ้น 34 คำถาม แยกออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพ ประเภทธุรกิจ และรายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 24 ข้อ คำถามในส่วนนี้สอบถามความคิดเห็นด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองการค้าชายแดนและการท่องเที่ยวของสมาชิกสภาแม่สาย เช่น การรับทราบข้อมูลข่าวสาร ศักยภาพและความพร้อมด้านต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาจากการพัฒนาเมือง และแนวทางแก้ไข

1.5 สถิติและเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์

หลังจากได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างมาแล้ว จึงนำเอาข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และใช้เทคนิคทางสถิติเพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลและอธิบายผลการศึกษา โดยมีรายละเอียด

ละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้อธิบายข้อมูลจากการศึกษาส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 โดยใช้วิธีอธิบายข้อมูลด้วยตารางแจกแจงความถี่ โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
- 2) สำหรับข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ส่วนที่ 2 ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวม และจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อนำเสนอในรูปแบบของข้อเสนอแนะในการศึกษา
- 3) เทคนิคที่ใช้วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ใช้ PSA (Potential Surface Analysis)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองแม่สาย
- 2) ได้ทราบถึงบทบาทและศักยภาพของพื้นที่ของสุขาภิบาลแม่สาย
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองแม่สาย และเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้เหมาะสม
- 4) เป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเมืองที่มีลักษณะเช่นเดียวกับเมืองแม่สายได้